

Rikosprosessin kesto lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa vuosina 2014–2022

BARNAHUS IN FINLAND – ENSURING CHILD-FRIENDLY JUSTICE
THROUGH THE EFFECTIVE OPERATION OF THE BARNAHUS-
UNITS IN FINLAND

MONICA FAGERLUND & NOORA ELLONEN

Euroopan unionin
yhteisrahoittama

EUROOPAN UNIONI

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Euroopan neuvoston
yhteisrahoittama ja toteuttama

Tämä asiakirja on toteutettu Euroopan unionin ja Euroopan neuvoston taloudellisella tuella. Sen sisältö on yksinomaan kirjoittajien vastuulla, eivätkä siinä esitetyt näkemykset millään tavalla kuvasta Euroopan unionin eikä Euroopan neuvoston näkemyksiä.

Kaikki oikeudet pidätetään. Mitään tämän julkaisun osaa ei saa kääntää, jäljentää eikä siirtää missään muodossa eikä millään tavoin sähköisesti (Internet ym.) eikä mekaanisesti, mukaan lukien valokopiointi, tallennus ja mitkä tahansa tietojen tallennus- ja hakujärjestelmät, ilman Euroopan neuvoston viestintäosaston (Directorate of Communications) etukäteen antamaa kirjallista lupaa (F-67075 Strasbourg Cedex tai publishing@coe.int).

Julkaisun tai sen osan jäljentämistä tai kääntämistä koskevat pyynnot on lähetettävä Euroopan neuvoston viestintäosastolle.

Kaikki muut julkaisua koskevat viestit pyydetään lähettämään Children's Rights Division -osastolle, children@coe.int.

Hanke saa osarahoituksen Euroopan unionilta teknisen tuen välineen kautta, ja sitä rahoittaa ja toteuttaa Euroopan neuvosto yhteistyössä Euroopan komission rakennerahaston (DG REFORM) kanssa.

Tiivistelmä

Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rikosprosessien huomattava pitkittyminen on nostettu Suomessa esiin viime vuosina toistuvasti. Ongelmaan on pyritty puuttumaan sekä laillisuusvalvojan päätöksillä että rikosprosessin kehittämiseen tähtävillä toimenpiteillä. Tämän seurantaraportin keskeisenä tavoitteena on arvioida, miten lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rikosprosessien kestot ovat kehittyneet sitten edellisten aihetta käsitelleiden julkaisujen.

Raportissa tarkastellaan oikeusministeriön tuottamien tilastotietojen avulla lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista vuosittain annettujen käräjäoikeuksien ratkaisujen lukumääriä sekä rikosprosessien kestoja alueittain ja vaiheittain vuoteen 2022 asti. Lisäksi raporttiin on koottu tiivistetysti tietoa koronapandemian mahdollisista vaikutuksista lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten ilmituloon ja rikosprosessien keston.

Selvityksen keskeisin tulos on, että jo entuudestaan pitkät rikosprosessit lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa ovat yhä pidentyneet viime vuosina. Myös käsitellyt tapausmäärät ovat lähteneet vuoden 2020 pudotuksen jälkeen uudelleen nousuun. Kokonaisuudessaan rikosprosessi kesti lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tapauksissa vuonna 2022 keskimäärin 29,5 kuukautta eli lähes puoli vuotta pidempään kuin vuonna 2019. Törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rikosprosessin kokonaiskesto oli vuonna 2022 keskimäärin 30 kuukautta. Vuonna 2019 rikoslakiin lisätyn törkeän lapsenraiskauksen käsittely sujui lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista kaikkein nopeimmin, keskimäärin 12,6 kuukaudessa vuonna 2022, mikä oli kuitenkin yli kahdeksan kuukautta pitempään kuin vuonna 2019. Prosessien pitkittyminen on jatkunut myös muissa vertailun vuoksi tarkastelluissa rikoslajeissa.

Verrattuna aiempaan tarkasteluajanjaksoon lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten rikosprosessit ovat pidentyneet kaikissa prosessin vaiheissa eli sekä esitutkinnassa, syyteharkinnassa että käräjäoikeuskäsittelyssä. Prosessien pitkittyminen ei myöskään ole vain tiettyjen alueiden ongelma. Vuosina 2019–2022 lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rikosprosessit kestivät jokaisessa hovioikeuspiirissä keskimäärin useita kuukausia pidempään verrattuna aiempaan tarkasteluajanjaksoon.

Koronapandemian hillitsemiseen tähdänneillä laajoilla rajoitustoimilla on ollut vaikutuksia sekä rikollisuuteen että rikosoikeusjärjestelmän toimintaan. Pandemian alkamisvuosi 2020 erottuu tilastoista useiden rikosnimikkeiden kohdalla ratkaisumäärien notkahduksena. Asianosaisten lukumäärän perusteella laajojen juttukokonaisuuksien käsittelyä jouduttiin tuolloin rajoittamaan, ja käräjäoikeuksien rikosasioita oli enimmillään keskeytettyä useita tuhansia. Eri tietolähteiden valossa arvioituna pandemia ei kuitenkaan yksistään selitä rikosprosessien pitkittymistä. Prosessien pitkittyminen niin lapsiin kohdistuneissa seksuaalirikoksissa kuin muissakin rikoslajeissa kertoo laajasta rikosoikeusjärjestelmän kuormittuneisuudesta ja resurssivajeesta. Käsittelyaikojen sääntelyn lisäksi tilanteen parantaminen vaatii konkreettisia toimenpiteitä ja riittävää viranomaisten resursointia rikosprosessin kaikissa vaiheissa.

Summary

The length of criminal proceedings for sexual offences against children has been a recurring issue in Finland in recent years. Efforts have been made to address this problem through decisions of the Judicial Inspectorate and measures aimed at improving criminal procedures. The main objective of this monitoring report is to assess how the length of criminal proceedings for sexual offences against children has evolved since the previous publications on the subject.

The report analyses the number of District Court decisions on sexual offences against children and the duration of criminal proceedings by region and stage up to 2022, using statistics provided by the Ministry of Justice. Additionally, it summarises the potential impact of the coronavirus pandemic on the detection of sexual offences against children and the duration of criminal proceedings.

The main finding of the report is that criminal proceedings for sexual offences against children have become even lengthier in recent years. Additionally, the number of cases handled has started to rise again after a drop in 2020. In 2022, the average duration of criminal proceedings in child sexual abuse cases was 29.5 months, which is almost half a year longer than in 2019. The average duration of criminal proceedings in aggravated child sexual abuse cases in 2022 was 30 months. Aggravated rape of a child, which was added to the Criminal Code in 2019, took an average of 12.6 months to process in 2022, making it the quickest among sexual offences against children. However, this is still more than eight months longer than the average processing time in 2019. Processing times have also continued to increase for other types of offences considered in the report for comparison.

Compared to the previous reference period, criminal proceedings for sexual offences against children have become longer at all stages of the process, including the pre-trial investigation, prosecution, and District Court proceedings. Additionally, the lengthening of proceedings is a widespread issue, not limited to specific areas. In the period of 2019–2022, criminal proceedings for child sexual abuse and aggravated child sexual abuse took several months longer on average in each of the Court of Appeal districts compared to the previous reference period.

The extensive restrictive measures implemented to combat the coronavirus pandemic have had an impact both on crime and on the functioning of the criminal justice system. In 2020, the start of the pandemic, there was a noticeable decrease in the number of District Court decisions for several categories of offences. Due to the large number of people involved, the processing of many cases had to be restricted, resulting in the suspension of several thousand criminal cases in District Courts. However, the pandemic alone cannot fully account for the prolongation of criminal proceedings, as indicated by various sources of information. The delay in proceedings for sexual offences against children and other types of crimes is a result of the widespread overload and lack of resources in the criminal justice system. To improve the situation, concrete measures and adequate resources must be provided to the authorities at all stages of the criminal justice process.

Sisällys

Tiivistelmä	1
Summary	3
1 Johdanto	5
2 Seurantaraportin tietosisältö ja lähteet	7
3 Ratkaisujen määrän kehitys	9
4 Rikosprosessin kesto.....	13
4.1 Rikosprosessin kokonaiskeston keskiarvot	13
4.2 Rikosprosessin eri vaiheiden kestojen keskiarvot	14
4.3 Rikosprosessin keston keskiarvot hovioikeuspiireittäin	15
5 COVID-19-pandemian mahdollisista vaikutuksista lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ilmituloon ja rikosprosessien keston	18
6 Yhteenveto	20
Lähteet	23

1 Johdanto

Vuonna 2021 julkaistussa tutkimusraportissa *Rikosprosessin kesto lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa* kuvattiin lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten määriä sekä tapausten käsittelyaikoja vuosina 2014–2019 prosessin eri vaiheiden mukaan sekä alueellisesti vertailluna (Fagerlund & Toivonen, 2021). Hankkeessa myös analysoitiin tarkemmin lainvoimaisia tuomioita lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista vuosilta 2017–2018 sen selvittämiseksi, mitkä seikat ovat yhteydessä erityisen pitkiin ja toisaalta keskimääräistä nopeammin eteneviin rikosprosesseihin. Lisäksi haastateltiin viranomaisia rikosprosessin eri vaiheista: poliiseja, syyttäjiä ja käräjäoikeuksien tuomareita. Asiantuntijahaastatteluilla pyrittiin hankkimaan rekisteriaineistoa syvällisempää laadullista tietoa rikosprosessien kestoon vaikuttavista seikoista sekä alueellisista eroista. Tutkimus toteutettiin osana valtioneuvoston kanslian selvitys- ja tutkimustoimintaa. (Emt.) Pitkät käsittelyajat juuri lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa on tunnistettu ongelmaksi Suomessa, ja esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamies on kiinnittänyt asiaan huomiota (EOAK/1084/2019, EOAK/3462/2019). Lisäksi lapsen oikeuksien komitea on kehottanut Suomea varmistamaan tehokkaan tutkinnan ja puuttumisen kaikkiin tapauksiin, joissa on kyse lapsiin kohdistuvasta väkivallasta (Committee on the Rights of the Child, 2023).

Vertailu vuosien 2014–2019 tilastoista tuki aiemminkin tehtyä havaintoa (Danielsson, Fagerlund & Malin, 2020), että lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ilmoitusten määrä on kasvanut vuosittain. Samalla tapausten selvitysprosentti on hieman laskenut ja tapausten keskimääräinen kokonaiskesto on pidentynyt. Sekä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä että törkeässä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä rikosprosessin keskimääräinen kokonaiskesto piteni vuodesta 2014 vuoteen 2019 keskimäärin 4 kuukautta. Vuonna 2019 näiden rikosten käsittely esitutkinnan aloittamisesta käräjäoikeuden ratkaisuun kesti keskimäärin 23,1 kuukautta. Myös väkivaltarikosten, pahoinpitelyjen ja törkeiden pahoinpitelyjen keskimääräiset käsittelyajat pidentyivät muutamilla kuukausilla. Lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa rikosprosessin havaittiin kestävänsä kuitenkin keskimäärin kauemmin kuin pääosin aikuisiin kohdistuvissa raiskausrikoksissa ja vakavissa väkivaltarikoksissa. Alueelliset erot lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rikosprosessien kestossa olivat huomattavia. (Fagerlund & Toivonen, 2021.)

Tämän seurantaraportin tavoitteena on arvioida, miten lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rikosprosessien kestot ovat kehittyneet sitten edellisen raportin julkaisun (emt.). Raportissa jatketaan vuosittaista vertailua lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista annettujen käräjäoikeuksien ratkaisujen määrästä sekä tapausten rikosprosessien kestosta alueittain ja vaiheittain vuoteen 2022 asti. Aineistona käytetään oikeusministeriön tietokantapojointojen pohjalta muodostuvia tilastotietoja käräjäoikeuksien ratkaisuista sekä rikosprosessien keskimääräisistä kestoista lapsiin kohdistuneissa seksuaalirikoksissa vuosina 2014–2022. Tulosten asettamiseksi laajempaan kontekstiin sekä tulkinnan tueksi esitetään lisäksi ratkaisujen määriä ja rikosprosessien keston keskimääräisiä aikoja muutamista pääasiassa aikuisiin kohdistuvista seksuaalirikoksista sekä pahoinpitelyrikoksista. Raportin keskeisenä tarkoituksena on selvittää mahdollisia muutoksia lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rikosprosessien kestossa. Lisäksi raportti sisältää tiiviin arvion COVID-19-pandemian vaikutuksista lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten käsittelystä rikosprosessissa.

Seurantaraportti toteutetaan osana Euroopan Unionin ja Euroopan neuvoston yhteishanketta *Barnahus in Finland – Ensuring child-friendly justice through the effective operation of the Barnahus-units in Finland*. Hankkeen tavoitteena on lapsiystävällisen oikeudenkäytön varmistaminen Barnahus-yksiköiden tehokkaalla toiminnalla Suomessa. Hanke on saanut osarahoitusta EU:n

rakenneuudistuksen tukiohjelmasta, ja se toteutetaan yhteistyössä EU:n rakenneuudistuksen pääosaston ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kanssa 1.9.2021-29.2.2024 välisenä aikana.

2 Seurantaraportin tietosisältö ja lähteet

Seksuaalirikoksista säädetään rikoslain (RL, 39/1889) 20 luvussa. Lainsäädäntöteknisesti Suomessa on seksuaalirikosten sääntelyssä käytössä malli, jossa lapsiin kohdistuvista teoista säädetään erikseen ja näiden tekojen rangaistusasteikko on ankarampi kuin aikuisiin kohdistuvissa teoissa. Uhrin alaikäisyys vaikuttaa lisäksi teon vakavuusarviointiin niissäkin rikoksissa, jotka voivat kohdistua kaiken ikäisiin uhreihin. Esimerkiksi raiskaus ja paritus tuomitaan törkeinä, jos ne ovat kohdistuneet alle 18-vuotiaaseen ja teot ovat myös kokonaisuutena arvioiden törkeitä (RL 20:2, 11 §). Kaikki alaikäiseen kohdistuneet seksuaalirikokset ovat virallisen syytteen alaisia, eli ne voidaan tutkia ja vastaaja tuomita, vaikka lapsi tai tämän huoltaja ei vaatisikaan asiassa rangaistusta. (Fagerlund & Toivonen, 2021.)

Tämän raportin tarkastelut painottuvat vakavimpiin lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin, jotka olivat myös vuoden 2020 tutkimuksen keskiössä (emt.). Näitä rikosnimikkeitä ovat lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja törkeä lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys. Huhtikuussa 2019 rikoslakiin lisättiin törkeää lapsenraiskausta koskeva rangaistussäännös (rangaistusmaksimi 12 vuotta vankeutta). Törkeää lapsenraiskausta koskevaa säännöstä sovelletaan tapauksiin, joissa aiemmin sovellettiin samanaikaisesti törkeää raiskausta ja törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevia säännöksiä. Ennen huhtikuuta 2019 tehdyissä rikoksissa ankarimmin rangaistava lapseen kohdistuva seksuaalirikoksen tekemuoto (rangaistusmaksimi 10 vuotta vankeutta) on törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. (Malin & Fagerlund, 2021.) Tarkemmin sääntely sellaisena, kuin se on rikoslakiin kirjattu, on luettavissa aiemmasta tutkimusraportista (Fagerlund & Toivonen, 2021). Käsillä olevaan raporttiin törkeän lapsenraiskauksen rikosnimike on uutena rikosnimikkeenä sisällytetty tarkasteluun, ja tilastot ratkaisujen määristä ja rikosprosessien kestoista ovat saatavilla kyseisen nimikkeen osalta vuodesta 2019 alkaen.

Muista seksuaalirikoksista tässä tarkastelussa raportoidaan erikseen raiskaukset, raiskausten yritykset sekä törkeät raiskaukset. Lisäksi raportoidaan rikosprosessin kesto yhdistetyssä ”muut seksuaalirikokset”-luokassa, johon sisältyvät seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu ja pakottaminen seksuaaliseen tekoon. Kaikki edellä listatut rikosnimikkeet voivat sisältää sekä aikuisiin että lapsiin kohdistuneita seksuaalirikoksia, mutta rikostilastojen pohjalta tiedetään, että noin 70 prosenttia poliisin tietoon tulleista raiskausrikoksista kohdistuu aikuisiin asianomistajiin (Tilastokeskus, 2020). Niin ikään vertailun vuoksi raportoimme tuomioiden määriä ja rikosprosessien keskimääräisiä kestoja perusmuotoisten ja törkeiden pahoinpitelyjen osalta (RL 21:5–6 §).

Muutoksia rikosprosessien keskimääräisissä kestoissa tarkastellaan tässä selvityksessä myös vaiheittain eli erikseen esitutinnan, syyteharkinnan ja kärjäoikeuden käsittelyn keston osalta. Vuoden 2020 tutkimuksesta (Fagerlund & Toivonen, 2021) poiketen käsillä olevan selvityksen uudet tiedot koskevat lyhyempää ajanjaksoa, minkä seurauksena vaiheittaisessa tarkastelussa ei pystytä mukailemaan täysin vuoden 2021 raportointia. Vuosien 2020–2022 ajanjaksolle osuvien tapausten suhteellisen pieni määrä ei mahdollista rikosprosessin eri vaiheiden kestoajkojen tarkastelua erikseen jokaisen 20 kärjäoikeuden kohdalla. Myöskään rikosprosessien kokonaiskeston alueellinen vertailu kärjäoikeustasolla ei ole mahdollinen käsillä olevan raportin tietojen ajanjaksolta vähäisten tapausmäärien takia. Joistakin tässä käsitellyistä lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista annetaan vuosittain koko maassa vain yksittäisiä ratkaisuja. Kattavampi, pidemmän aikavälin kärjäoikeuskohtainen vertailu on tehty osana aiempaa tutkimusraportointia (Fagerlund & Toivonen, 2021). Sen sijaan sekä vaiheittaista että rikosprosessien kokonaiskeston alueellista tarkastelua voidaan tehdä hovioikeuksien tasolla. Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ja muutamien muiden rikoslajien osalta rikosprosessin kesto vaiheittain on aiemmin tarkasteltu hovioikeuspiireittäin oikeusministeriön

julkaisussa *Uhri rikosprosessissa* (Ruuskanen & Sarimo, 2018), ja kyseisen mietinnön tiedot toimivat näiltä osin nyt käsillä olevan selvityksen vertailukohtana. On kuitenkin huomattava, että tässä raportoitavat tapaukset ovat käräjäoikeuksien ratkaisuja, eikä rikosprosessien kestossa siten ole huomioitu sitä, että osa tapauksista etenee ylempiin oikeusasteisiin. Näissä tapauksissa rikosprosessi pitenee entisestään ja lainvoimainen tuomio saadaan aikaisintaan hovioikeuden ratkaisun myötä.

Vuoden 2021 raportissa (Fagerlund & Toivonen, 2021) julkaistujen tietojen ja uusien tietojen vertailun helpottamiseksi tietokantapöiminta tehtiin tätä seurantaraporttia varten koko tarkasteluajanjaksolta 2014–2022. Osassa vuosien 2014–2017 tiedoista havaittiin tarkistuslaskennassa pääosin muutamien desimaalien eroja verrattuna aiemmin raportoituun (Ruuskanen & Sarimo, 2018). Tämän vuoksi käsillä olevassa raportissa julkaistaan kokonaisuudessaan uudelleen poimitut tiedot ratkaisujen määristä ja rikosprosessien kestoista. Erot selittyvät virheiden korjauksilla, muutoksilla oikeusministeriön analytiikkatyökaluissa sekä joiltain osin eroilla raportoinnin pyöristyksissä. Poiminat suoritti 9.11., 22.11. ja 23.11.2023 oikeusministeriön johtava asiantuntija Aleksí Kirjónen. Kuten aiemmassa rikosprosessien kestoja selvittäneessä raportissa (Fagerlund & Toivonen, 2021), myös tässä esitetyt tilastot ovat käräjäoikeuksien ratkaisuja. Tässä raportissa ei tarkastella sitä, onko ratkaisuna ollut syyksi lukeva tuomio vai jokin muu, sillä keskiössä ovat rikosprosessien kestot sekä niissä mahdollisesti tapahtuneet muutokset.

3 Ratkaisujen määrän kehitys

Taulukossa 1 esitetään käräjäoikeuksien ratkaisujen määrä lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista ja eräistä muista rikosnimikkeistä päärikosittain koko maassa vuosina 2014–2022. Taulukosta huomataan, että useamman lapsiin kohdistuvan seksuaalirikosnimikkeen kohdalla suurin määrä ratkaisuja koko tarkasteluajanjaksolla on annettu vuonna 2014. Esimerkiksi ratkaisuja lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä annettiin 222 vuonna 2014 ja 174 vuonna 2022. Törkeitä lapsen seksuaalisia hyväksikäyttöjä ratkaistiin käräjäoikeuksissa 147 vuonna 2014 ja 124 vuonna 2022. Myös pahoinpitelyjä ratkaistiin käräjäoikeuksissa koko tarkasteluajanjaksolla eniten vuonna 2014 (6543).

Vuosi 2020 erottuu tilastoissa puolestaan siten, että useiden rikosnimikkeiden ratkaisumäärät olivat koko tarkasteluajanjakson pienimpiä. Törkeitä lapsen seksuaalisia hyväksikäyttöjä oli kaikkina muina vuosina yli 120 tapausta, mutta vuonna 2020 niitä ratkaistiin käräjäoikeuksissa vain 92 kappaletta. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön osalta tarkasteluajanjakson pienin ratkaisumäärä 134 osuu vuoteen 2019, kun muina vuosina niitä ratkaistiin vähintään 150. Vuonna 2019, jolloin törkeää lapsenraiskaus lisättiin rikoslakiin, ratkaisuja kyseisellä rikosnimikkeellä annettiin yhdeksän kappaletta. Tarkasteluajanjakson viimeisenä vuonna 2022 törkeitä lapsenraiskauksia ratkaistiin käräjäoikeuksissa 38.

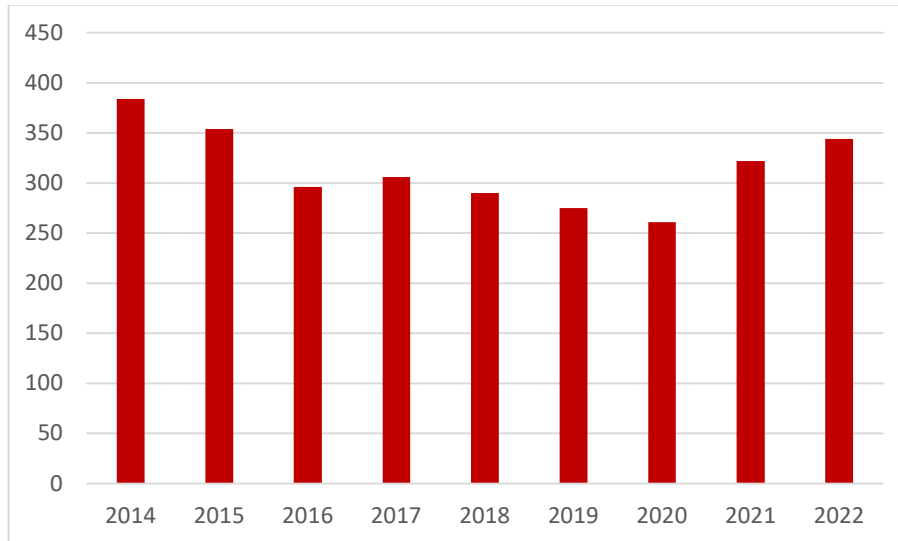
Myös perusmuotoisista (4256) ja törkeistä pahoinpitelyistä (355) annettiin vähiten käräjäoikeuksien ratkaisuja vuonna 2020. Tarkasteltujen rikosnimikkeiden osalta pahoinpitelyrikosten ja niiden yritysten vuosittaiset määrät ovat olleet pitkällä aikavälillä vähenemään päin, kun taas vakavimpien lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten ja muiden seksuaalirikosten määrät näyttävät olevan kasvussa.

Taulukko 1. Ratkaisujen määrä päärikoksittain koko maassa vuosina 2014–2022, lapsiin kohdistuneita seksuaalirikoksia ja eräitä muita rikosnimikkeitä¹.

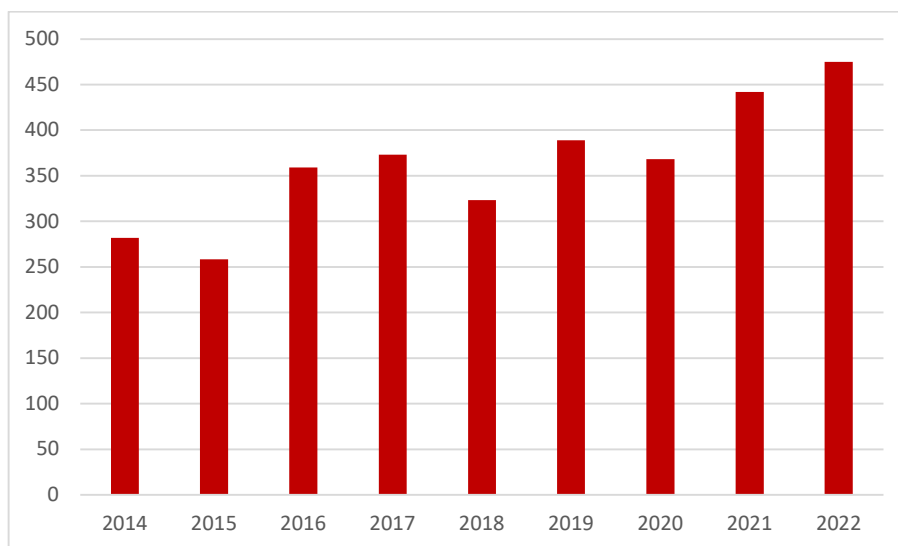
	Rikosnimike	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vakavimmat lapsiin kohdistuneet seksuaalirikokset	Törkeä lapsenraiskaus	0	0	0	0	0	9	10	17	38
	Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	222	206	167	170	152	134	151	171	174
	Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys	12	9	5	8	5	6	<5	5	5
	Törkeä Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	147	137	123	126	130	126	92	126	124
	Törkeä lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys	<5	<5	<5	<5	<5	0	<5	<5	<5
Muita seksuaalirikoksia	Raiskaus	190	155	203	216	191	208	205	250	278
	Raiskauksen yritys	27	27	25	28	19	32	19	20	25
	Törkeä raiskaus	11	25	54	40	44	58	52	46	51
	Seksuaalinen hyväksikäyttö	16	10	12	9	6	13	12	13	8
	Seksuaalinen ahdistelu	<5	6	33	50	40	54	57	65	62
	Pakottaminen seksuaaliseen tekoon	37	35	32	30	23	24	23	48	51
Väkivaltarikokset	Pahoinpitely	6543	5773	5487	4992	5285	5085	4256	4939	4747
	Pahoinpitelyn yritys	36	34	30	32	30	27	34	36	27
	Törkeä pahoinpitely	535	536	519	447	432	422	355	463	474
	Törkeän pahoinpitelyn yritys	82	91	95	75	79	72	53	75	75

¹ Aiemmassa raportoinnissa (Fagerlund & Toivonen, 2021) lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritysten ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritysten ratkaisumääriä ei ole esitetty erikseen, vaan ne on pienten vuosittaisten lukumäärien vuoksi laskettu yhteen lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön kanssa. Tässä raportissa yritykset on eroteltu toteutuneista rikoksista, mutta tarkat vuosittaiset määrät on esitetty vain niiden kohdalla, joista ratkaisuja on annettu viisi tai enemmän.

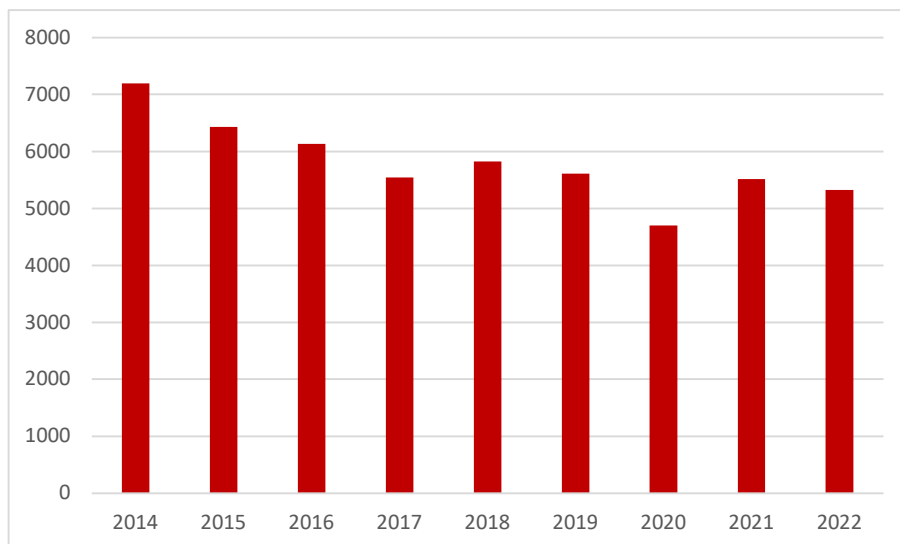
Seuraavat kuviot havainnollistavat kärkeäoikeuksien ratkaisujen määrän kehitystä eri rikostyypeissä. Kuviossa 1 on laskettu yhteen taulukon 1 vakavimpien lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten vuosittaisia määriä. Kuvio auttaa hahmottamaan suuria vuosittaisia vaihteluita vakavimpien seksuaalirikosnimikkeiden ratkaisujen määrissä. Esimerkiksi vuodesta 2015 vuoteen 2016 tapausten määrä väheni lähes 60:llä. Vuodesta 2020 vuoteen 2021 kasvua tapausmäärissä oli puolestaan suunnilleen saman verran.

Kuvio 1. Ratkaisujen määrä koko maassa vuosina 2014–2022, yhteenlasketut määrät rikosnimikkeistä törkeä lapsenraiskaus, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys ja törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö.

Kuvio 2. Ratkaisujen määrä koko maassa vuosina 2014–2022, yhteenlasketut määrät rikosnimikkeistä raiskaus, raiskauksen yritys, törkeä raiskaus, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu ja pakottaminen seksuaaliseen tekoon.

Kuvio 3. Ratkaisujen määrä koko maassa vuosina 2014–2022, yhteenlasketut määrät rikosnimikkeistä pahoinpity, pahoinpityn yritys, törkeä pahoinpity ja törkeän pahoinpityn yritys².

Kuvio 2 kertoo muista, pääasiassa aikuisiin kohdistuneista seksuaalirikoksista annettujen ratkaisujen määrän vaihtelusta aikavälillä 2014–2022. Myös näissä seksuaalirikoksissa erot tapausmäärissä vuosien välillä ovat huomattavia, mutta määrät ovat olleet lapsiin kohdistuneita seksuaalirikoksia selkeämmässä kasvussa. Ero ensimmäisen ja viimeisimmän tarkasteluvuoden välillä on huomattava: vuonna 2014 kärjääioikeuden ratkaisuja näistä pääosin aikuisiin kohdistuneista seksuaalirikoksista annettiin yhteensä 282 ja vuonna 2022 lähes 70 prosenttia enemmän, 475.

Kuvio 3 kuvaa vertailun vuoksi ratkaisujen määrää tarkasteluun sisällytetyissä pahoinpityrikoksissa vuosina 2014–2022. Pahoinpityrikokset ovat seksuaalirikoksiin verrattuna massarikoksia, sillä niistä annetaan kärjääioikeuden ratkaisuja vuositasolla useita tuhansia. Erona sekä lapsiin että pääosin aikuisiin kohdistuneisiin seksuaalirikoksiin vakavimpien pahoinpityrikosten määrät ovat olleet koko tarkasteluajanjakson lähes systemaattisesti laskusuunnassa. Vuonna 2014 näistä rikoksista annettiin yhteensä 7196 kärjääioikeuden ratkaisua ja vuonna 2022 noin neljännes vähemmän, 5323.

² Huomioi pahoinpityrikosten kuvion 3 mittakaavaero suhteessa seksuaalirikoksiin.

4 Rikosprosessin kesto

4.1 Rikosprosessin kokonaiskeston keskiarvot

Kokonaisuutena tarkastellen voidaan todeta, että lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten, samoin kuin muiden tässä tarkastelujen rikosten kohdalla, rikosprosessien keskimääräiset kokonaiskestit ovat pidentyneet entisestään. Koko tarkasteluajanjakson alussa vuonna 2014 rikosprosessit kestivät useimmissa tarkastelluissa rikosnimikkeissä kokonaisuudessaan keskimäärin alle 20 kuukautta. Pisimmät käsittelyajat olivat tuolloin lasten seksuaalisen hyväksikäytön yrityksissä, hieman yli 22 kuukautta, muissa seksuaalirikoksissa lähes 21 kuukautta sekä törkeissä raiskauksissa 20,4 kuukautta. (Taulukko 2.)

Käsittelyaikojen seuranta edellisessä raportissa (Fagerlund & Toivonen, 2021) ulottui vuoteen 2019. Vuonna 2019 pisin keskimääräinen kokonaiskesto oli lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tapauksissa, 23,4 kuukautta, ja törkeissä lapsen seksuaalisissa hyväksikäytöissä 23,3 kuukautta. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritykset käsiteltiin vuonna 2019 keskimäärin 17 kuukaudessa, muut seksuaalirikokset hieman alle 20 kuukaudessa ja törkeät raiskaukset hieman alle 16 kuukaudessa. (Taulukko 2.)

Tätä raporttia kirjoitettaessa viimeisimmät tiedot rikosprosessien kestoista ulottuvat vuoteen 2022. Tarkasteluajanjakson lopussa vuonna 2022 rikosprosessin kokonaiskesto lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tapauksissa oli keskimäärin lähes 30 kuukautta. Muiden seksuaalirikosten käsittely kesti keskimäärin 24,6 kuukautta ja törkeiden raiskausten 25,6 kuukautta. (Taulukko 2.)

Koko tarkasteluajanjakson 2014–2022 pisin keskimääräinen käsittelyaika on ollut lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yrityksissä vuonna 2022, jolloin koko rikosprosessin kesto oli keskimäärin 42 kuukautta. On kuitenkin huomattava, että kyseinen keskiarvo perustuu viiteen vuonna 2022 käräjäoikeudessa ratkaistuun tapaukseen (ks. taulukko 1, s. 8). Toiseksi pisimpään koko tarkasteluajanjaksolla on kestänyt raiskausten yritysten kohdalla, joiden käsittelyaikojen keskiarvo oli vuonna 2020 hieman yli 41 kuukautta (taulukko 2). Raiskauksen yrityksiä on vuosittain ratkaistu käräjäoikeuksissa alle 30 (taulukko1).

Taulukko 2. Rikosprosessin keston keskiarvot kuukausina päärikoksen mukaan vuosilta 2014–2022, lapsiin kohdistuneita seksuaalirikoksia ja eräitä muita rikosnimikkeitä.

Rikosnimike	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Törkeä lapsenraiskaus	-	-	-	-	-	4,5	5,5	6,6	12,6
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	19,2	20,2	22,7	22,8	21,0	23,4	27,2	28,2	29,5
Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys	22,3	17,1	17,4	16,6	12,5	17,0	12,3	27,1	42,0
Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	19,2	20,6	22,9	22,8	21,2	23,3	25,8	28,3	30,0
Raiskauksen yritys	14,5	21,0	19,1	22,3	23,1	22,0	41,4	21,4	28,4
Raiskaus	17,8	17,1	19,4	18,9	20,9	20,4	24,0	23,9	25,5
Törkeä raiskaus	20,4	11,5	12,2	18,2	14,3	15,7	18,4	28,4	25,6
Törkeän raiskauksen yritys	3,8	5,2	11,8	16,8	8,2	11,6	-	16,9	24,5
Muu seksuaalirikos*	20,9	13,3	22,5	23,8	16,9	19,8	28,1	22,7	24,6
Pahoinpitely	13,5	14,3	14,6	15,1	15,7	16,1	18,4	20,3	21,1
Törkeä pahoinpitely	15,9	14,9	15,1	13,8	16,9	17,3	20,1	21,4	22,0

*Muut seksuaalirikokset tässä sisältävät seksuaalisen hyväksikäytön, seksuaalisen ahdistelun ja pakottamisen seksuaaliseen tekoon.

Pieni vuosittainen tapausmäärä ei kuitenkaan yksiselitteisesti ole yhteydessä pitkiin käsittelyaikoihin. Kun törkeä lapsenraiskaus lisättiin rikoslakiin vuonna 2019, ensimmäisenä lain voimassaolovuonna tilastotiin yhdeksän tapausta ja rikosprosessin keskimääräinen kokonaiskesto oli tuolloin vain 4,5 kuukautta. Vuonna 2022 törkeitä lapsenraiskauksia tuomittiin jo 38 kappaletta ja rikosprosessin kokonaiskesto oli 12,6 kuukautta. Hieman yli vuoden kokonaiskestolla törkeät lapsenraiskaukset olivat kuitenkin tarkastelluista rikosnimikkeistä keskiarvoltaan vuonna 2022 kaikkein nopeimmin käsiteltyjä. (Taulukko 2.)

4.2 Rikosprosessin eri vaiheiden kestojen keskiarvot

Kuten edellä luvussa 3 on kuvattu, osasta lapsiin kohdistuvista seksuaalirikoksista annetaan vuosittain alle kymmenen käräjäoikeuden ratkaisua. Tästä syystä useamman vuoden tapauksiin perustuvat keskiarvot antavat varmemman kuvan käsittelyaikojen kehityksestä vaiheittain. Taulukossa 3 on esitetty vakavimpien lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten sekä eräiden muiden rikosten keskimääräisiä käsittelyaikoja poliisin, syyttäjän ja käräjäoikeuden osalta sekä yhteen laskettuna neljän vuoden ajalta vuodesta 2014 vuoteen 2017 ja vuodesta 2019 vuoteen 2022.

Aiemmissa selvityksissä (Fagerlund & Toivonen, 2021; Ruuskanen & Sarimo, 2018) on havaittu, että lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rikosprosessissa pisimpään kestää yleensä poliisin esitutkintavaihe. Näin on myös tuoreimmassa aikavälin 2019–2022 tarkastelussa. Pisimmillään esitutkinta oli törkeissä lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tapauksissa, joissa esitutkinta kesti keskimäärin 13 kuukautta. Edelliseen tarkasteluajanjaksoon eli vuosiin 2014–2017 verrattuna esitutkinta-ajat näissä rikoksissa pitenevät lähes kolmella kuukaudella. Perusmuotoisten lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tapauksissa keskimääräiset esitutkinta-ajat pitenevät yli kahdella kuukaudella. Tarkastelluista rikosnimikkeistä lyhimmat esitutkinta-ajat olivat törkeissä lapsenraiskauksissa, joissa esitutkintaan kului keskimäärin alle neljä kuukautta. (Taulukko 3.) Törkeä lapsenraiskaus lisättiin rikoslakiin vuonna 2019, minkä vuoksi käsittelyaikojen kestosta kyseisen nimikkeen kohdalla ei ole vielä saatavilla vertailutietoa vastaavan mittaiselta ajanjaksolta.

Nopeimmin rikosasioiden käsittely eteni syyteharkinnassa, joka kesti lyhimmillään törkeissä lapsenraiskauksissa alle puolitoista kuukautta. Taulukossa 3 tarkastelluista rikosnimikkeistä pisin syyteharkinta oli lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tapauksissa, keskimäärin vähän alle seitsemän kuukautta. Törkeiden lapsenraiskausten käsittely eteni nopeasti myös käräjäoikeuksissa, missä tapausten käsittely kesti keskimäärin kaksi kuukautta. Pisimpiä käräjäoikeuden käsittelyajat olivat tarkastelluista nimikkeistä perusmuotoisissa raiskauksissa, hieman alle yhdeksän kuukautta. (Taulukko 3.)

Vertailun vuoksi rikosprosessien keston keskiarvoja tarkastellaan jälleen myös pääosin aikuisiin kohdistuneissa raiskausrikoksissa, pakottamisessa seksuaaliseen tekoon sekä pahoinpitelyissä ja törkeissä pahoinpitelyissä. Näistä rikosnimikkeistä pisin keskimääräinen rikosprosessin kokonaiskesto oli vuosina 2019–2022 raiskauksissa, yli 23 kuukautta. Raiskausrikosten käsittelyn keskimääräinen kokonaiskesto pitenevi yli viidellä kuukaudella verrattuna vuosiin 2014–2017. Raiskausrikoksissa esitutkinta ja käräjäoikeuden käsittely kesti keskimäärin lähes yhtä kauan eli hieman alle yhdeksän kuukautta, kun syyteharkinnan osuus prosessista kesti hieman alle puoli vuotta. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Rikosprosessin eri vaiheiden kestojen keskiarvot kuukausina päärikoksen mukaan koko maassa vuosina 2014–2017 ja 2019–2022³.

Rikosnimike	Poliisi-syyttäjä*		Syyttäjä-käräjäoikeus**		Käräjäoikeus***		Yhteensä****	
	2014–2017	2019–2022	2014–2017	2019–2022	2014–2017	2019–2022	2014–2017	2019–2022
Törkeä lapsenraiskaus	-	3,8	-	1,4	-	2,0	-	7,3
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	10,7	12,9	4,9	6,7	5,7	7,5	21,2	27,1
Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	10,1	13,0	5,5	6,4	5,7	7,4	21,4	26,8
Raiskaus	6,5	8,9	4,9	5,8	6,9	8,8	18,3	23,4
Törkeä raiskaus	7,8	9,9	2,8	5,9	4,9	6,2	15,6	22,0
Pakottaminen seksuaaliseen tekoon	6,3	7,7	5,7	5,5	9,0	7,9	21,0	21,1
Pahoinpitely	5,9	7,9	3,3	3,9	5,2	7,2	14,4	19,0
Törkeä pahoinpitely	5,8	7,2	3,3	4,5	5,9	8,5	14,9	20,2

* Aika rikosilmoituksesta syyttäjälle

** Aika syyttäjältä vireilletuloon käräjäoikeudessa

*** Käräjäoikeuden käsittelyaika

**** Aika rikosilmoituksesta käräjäoikeuden ratkaisuun

Muista tarkastelluista rikosnimikkeistä lyhimmat rikosprosessien kokonaiskestot vuosina 2019–2022 olivat perusmuotoisissa pahoinpitelyissä, joiden käsittely kesti keskimäärin 19 kuukautta. Myös pahoinpitelyjen rikosprosessit kuitenkin pidentyivät, keskimäärin noin 4,6 kuukautta vuosiin 2014–2017 verrattuna. Pakottaminen seksuaaliseen tekoon ja törkeä pahoinpitely olivat ainoat rikosnimikkeet, joiden esitutkinta sujui nopeammin kuin käsittely käräjäoikeudessa. (Taulukko 3.)

Kaiken kaikkiaan rikosprosessit pidentyivät jokaisen tarkastellun rikosnimikkeen kohdalla ja prosessin kaikissa vaiheissa. Poikkeuksen tähän muodostaa pakottaminen seksuaaliseen tekoon, jonka kohdalla keskimääräinen syyteharkinta-aika lyhentyi muutamilla päivillä ja käräjäoikeuskäsittelyt hieman yli kuukaudella.

4.3 Rikosprosessin keston keskiarvot hovioikeuspiireittäin

Vuoden 2021 tutkimusraportin perusteella alueelliset erot rikosprosessien kestossa ovat huomattavia. Lapsen seksuaalisissa hyväksikäytöissä koko rikosprosessi oli tarkasteluajanjaksolla kaikkein nopein Päijät-Hämeen käräjäoikeuden alueella, keskimäärin 13,3 kuukautta. Tarkasteluajanjakson pisimmät keskimääräiset kokonaiskestot lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rikosprosessissa olivat Pohjanmaan ja Oulun käräjäoikeuksien alueilla, lähes 30 kuukautta. (Fagerlund & Toivonen 2021.)

Käsillä olevan raportin uudet seurantatiedot koskevat lyhyempää ajanjaksoa kuin vuoden 2021 tutkimuksessa (emt.). Lyhyemmällä aikavälillä käräjäoikeuksissa ratkaistuja tapauksia on vähemmän,

³ Ruuska ja Sarimon (2018) mietinnössä rikosprosessin kestoja lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa ja eräissä muissa rikosnimikkeissä tarkasteltiin vuosia 2014–2017. Nyt vertailuun valitut vuodet 2019–2022 jättävät väliin yhden vuoden (2018). Tähän päädyttiin ensiksikin siksi, jotta tarkastelussa ollut aikaväli olisi saman pituinen kuin aiemmassa vastaavassa (4 vuotta) ja toiseksi siitä syystä, että törkeää lapsenraiskauksta koskevia tilastoja on olemassa vasta vuodesta 2019, jolloin se lisättiin rikoslakiin uutena nimikkeenä.

joten alueellinen vertailu tehdään aiemman oikeusministeriön (Ruuskanen & Sarimo, 2018) mietinnön tapaan hovioikeuspiireittäin.

Taulukko 4. Rikosprosessin eri vaiheiden kestojen keskiarvot kuukausina lapsen seksuaalisissa hyväksikäytöissä ja törkeissä lapsen seksuaalisissa hyväksikäytöissä hovioikeuspiireittäin vuosina 2019–2022.

Hovioikeuspiiri	Poliisi-syyttäjä*		Syyttäjä-käräjäoikeus**		Käräjäoikeus***		Yhteensä****	
	2014–2017	2019–2022	2014–2017	2019–2022	2014–2017	2019–2022	2014–2017	2019–2022
Helsingin HO	8,7	12,7	5,5	5,9	7,2	9,4	21,4	28,0
Itä-Suomen HO	10,5	12,5	4,2	5,3	4,5	6,7	19,2	24,5
Rovaniemen HO	14,3	12,9	5,9	9,0	6,2	7,6	26,4	29,4
Turun HO	8,6	12,4	4,4	5,9	4,7	6,7	17,8	24,9
Vaasan HO	11,7	14,1	5,9	6,7	5,4	6,5	23,0	27,3

* Aika rikosilmoituksesta syyttäjälle

** Aika syyttäjältä vireilletuloon käräjäoikeudessa

*** Käräjäoikeuden käsittelyaika

**** Aika rikosilmoituksesta käräjäoikeuden ratkaisuun

Taulukossa 4 on esitetty rikosprosessin eri vaiheiden kestojen keskiarvot kuukausina lapsen seksuaalisissa hyväksikäytöissä ja törkeissä lapsen seksuaalisissa hyväksikäytöissä hovioikeuspiireittäin vuosina 2014–2017 sekä vuosina 2019–2022. Vertailu osoittaa, että vakavien lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten rikosprosessien kestoissa on yhä huomattavaa alueellista vaihtelua. Eniten koko rikosprosessin keskimääräinen kesto on pidentynyt Turun hovioikeuspiirissä. Kyseisessä hovioikeuspiirissä kokonaiskesto oli vuosina 2014–2017 lyhin, vähän alle 18 kuukautta. Vuosien 2019–2022 tapausten rikosprosessien keskimääräinen kokonaiskesto Turun hovioikeuspiirissä oli lähes 25 kuukautta. Lyhimmät keskimääräiset kokonaiskestot olivat vuosina 2019–2022 Itä-Suomen hovioikeuspiirissä, 24,5 kuukautta. Rikosprosessit kokonaisuudessaan pidentyivät vähiten Rovaniemen hovioikeuspiirissä, mihin kuitenkin osuivat tarkasteluajanjakson pisimmät kokonaiskäsittelyajat molempina vertailuajanjaksoina; 26,4 kuukautta vuosina 2014–2017 ja 29,4 kuukautta vuosina 2019–2022.

Vertailtaessa ajanjaksoja 2014–2017 ja 2019–2022 huomataan, että eniten ovat pääsääntöisesti pidentyneet esitutkinta-ajat. Eniten esitutkinnat pitenevät Helsingin ja Turun hovioikeuspiireissä, molemmissa lähes neljä kuukautta. Näillä alueilla esitutkinnat olivat edellisellä tarkasteluajanjaksolla vuosina 2014–2017 kaikkein nopeimpia; Helsingin hovioikeuspiirissä 8,7 kuukautta ja Turun hovioikeuspiirissä 8,6 kuukautta. Vuosina 2019–2022 esitutkinnat kestivät kaikissa hovioikeuspiireissä yli 12 kuukautta. Pisimmät keskimääräiset esitutkinta-ajat lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä ja sen törkeissä tekemuodoissa olivat vuosina 2019–2022 Vaasan hovioikeuspiirissä, hieman yli 14 kuukautta. Rovaniemen hovioikeuspiiri oli ainoa alue, jossa keskimääräiset esitutkinta-ajat lyhentyivät lähes puolitoista kuukautta verrattaessa vuosia 2014–2017 ja 2019–2022. (Taulukko 4.)

Syyteharkinnan osuus rikosprosessista pitenee kaikkien hovioikeuspiirien alueella aikavälien 2014–2019 ja 2019–2022 vertailussa. Eniten syyteharkinnan osuus pitenee Rovaniemen hovioikeuden alueella, vähän yli kolme kuukautta. Helsingin hovioikeuspiirin alueella syyteharkinnan osuus lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tapauksissa pitenee kaikkein vähiten, noin kaksi viikkoa. Myös käräjäoikeuksien keskimääräiset käsittelyajat pitenevät kaikilla alueilla

keskimäärin vajaalla kahdella kuukaudella. Yhteenvedona rikosprosessien keston alueellisesta vertailusta voidaan todeta, että lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rikosprosessien keskimääräiset kokonaiskestot ovat pidentyneet kaikissa hovioikeuspiireissä ja lähes kaikissa rikosprosessin vaiheissa.

5 COVID-19-pandemian mahdollisista vaikutuksista lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ilmituloon ja rikosprosessien kestoon

COVID-19 eli koronapandemia tavoitti Suomen maaliskuussa 2020, minkä seurauksena maassa otettiin käyttöön laajoja rajoittamis- ja sulkutoimenpiteitä. Muun muassa etäopiskeluun siirtymisen ja harrastustoimintaa koskeneiden rajoitustoimenpiteiden vuoksi lasten fyysiset kontaktit kodin ulkopuolisten tahojen kanssa vähenivät selvästi. Myös esimerkiksi neuvolapalveluiden saatavuus heikkeni. Pandemian on todettu vaikuttaneen laajasti lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluihin ja hyvinvointiin. (Lammi-Taskula ym., 2022.)

Pandemian hillitsemiseen tähdänneillä rajoitustoimilla oli merkittäviä vaikutuksia koko väestön arkisiin rutineihin. Rutini-toimintojen teoriaan viitaten Kaakinen ja Näsi (2021) toteavat, että tämän mittaluokan rutiniinien muutokset vaikuttavat hyvin todennäköisesti myös rikollisuuteen esimerkiksi julkisten tilojen käytön ja alkoholin anniskelun rajoittamisen sekä koulujen etäopetukseen siirtymisen kautta. Nämä toimenpiteet vähentävät ihmisten välisiä kohtaamista ja sitä kautta rikollisuuden riskiä. Kuitenkin kotona ja muissa yksityisissä tiloissa tapahtuviin rikoksiin liittyen riski voi jopa kasvaa, kun mahdollisten uhrien ja tekijöiden yhdessä viettämä aika lisääntyy. (Mt., s. 202.)

Kokonaisuutena tarkastellen sekä poliisin hälytystehtävät että poliisin tietoon tulleet rikokset vähenivät kevään 2020 poikkeusolojen aikana. Poikkeuksen muodostivat kotihälytystehtävät, joiden määrä oli tosin lähtenyt nousuun jo ennen poikkeusoloja. (Kaakinen & Näsi, 2021.) Erityisesti vakavimmissa lapsiin kohdistuneissa seksuaalirikosnimikkeissä vuotuinen vaihtelu poliisin tietoon tulleen rikollisuuden määrässä on ollut suurta myös aikana ennen pandemiaa. Vaihtelu on kytköksissä esimerkiksi poliisin vaihteleviin osatekojen kirjaamiskäytäntöihin. Toisinaan tapausmäärien huomattavan vuosittaisen vaihtelun taustalla on päätelty olleen jonkin suuren rikoskokonaisuuden ilmitulo. Lisäksi vaihteluun ovat voineet jossain määrin vaikuttaa rikoslakiin tehdyt muutokset. (Malin & Fagerlund, 2021.)

Kansallisesta rikosuhritutkimuksesta saadaan tietoja vähintään 15 vuotta täyttäneiden suomalaisten väkivaltakokemuksista, ja kyselyn perusteella seksuaalista väkivaltaa kokeneiden vastaajien osuudessa ei tapahtunut muutoksia vuodesta 2019 vuoteen 2020 verrattuna (Näsi & Kolttola, 2021). Kouluterveyskyselyistä saadaan tietoja myös alle 15-vuotiaiden lasten ja nuorten kokemasta seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta. Ennen vuotta 2023 viimeisimmät Kouluterveyskyselyt toteutettiin vuosina 2019 ja 2021, joten vuodelta 2020 tietoja ei ole saatavissa. Esimerkiksi peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisten raportoimana vuodesta 2019 vuoteen 2021 verrattuna yleistyi kaikenlainen kyselyn kattama seksuaalinen häirintä ja väkivalta. Huomionarvoista on, että seksuaalista häirintää vuoden 2021 kyselyä edeltäneeltä vuodelta raportoitiin aiempaa yleisemmin sekä julkisissa tiloissa, kouluissa että puhelimesta ja internetissä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019; 2021). Ottaen huomioon julkisten tilojen käyttöä ja kouluja koskeneet massiiviset rajoitustoimenpiteet kyselyä edeltäneenä vuonna 2020 on mahdollista, että kokemusten määrän kasvuun julkisilla paikoilla ja kouluissa ovat vaikuttaneet myös muut seikat kuin tosiasiallinen häirinnän lisääntyminen. Tällaisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi tietoisuuden lisääntyminen sekä aiempaa parempi seksuaalisen häirinnän ja väkivallan tunnistaminen lasten ja nuorten keskuudessa.

Koronapandemian alkamisvuosi 2020 erottuu useiden tässä raportissa tarkasteltujen rikosnimikkeiden tapausmäärissä siten, että käräjäoikeuden ratkaisuja annettiin selkeästi vähemmän verrattuna vuoteen 2019 (taulukko 1, s. 8). Esimerkiksi törkeistä lapsen seksuaalisista hyväksikäytöistä annettiin vuonna 2020 vain 96 käräjäoikeuden ratkaisua, kun niitä edeltävänä vuonna ratkaisuja oli 126. Vuoden 2020

lukema on alhaisin ratkaisumäärä lapsen törkeistä seksuaalisista hyväksikäytöistä koko tarkasteluajanjaksolla vuodesta 2014 vuoteen 2022. Pandemian ensimmäinen vuosi 2020 erottuu vastaavalla tavalla myös väkivaltarikoksista annetuissa ratkaisuissa: perusmuotoisista pahoinpitelyistä annettiin tuolloin 4407 tuomioistuinten ratkaisua ja törkeistä pahoinpitelyistä 355, ja nämä ratkaisumäärät ovat niin ikään koko tarkasteltavan ajanjakson alhaisimmat.

Tuomioistuinviraston ylijohtaja arvioi syksyllä 2020, että suuri osa oikeuskäsittelyistä jouduttiin keskeyttämään keväällä pahimpaan korona-aikaan (Helsingin sanomat, 31.8.2020). Tilanne arvioitiin vaikeimmaksi juuri kärjäoikeuksien rikosasioissa, joita oli enimmillään keskeytyksissä noin 6000. Asianosaisten lukumäärän perusteella laajojen juttukokonaisuuksien käsittelyä jouduttiin rajoittamaan (Oikeusministeriö, 2021). Jutturuuhkan purkamiseen arvioitiin tuolloin kuluvan jopa kolme vuotta. Kärjäoikeuksissa juttumäärät ovat muita tuomioistuimia suuremmat, ja niissä asioiden käsittely edellyttää suullista pääkäsittelyä, kun hovioikeuksissa ja hallintotuomioistuimissa on laajemmin mahdollista hyödyntää kirjallista menettelyä. (Helsingin sanomat, 31.8.2020.) Kuitenkin oikeusministeriön ja tuomioistuinlaitoksen tulossopimuksessa todetaan käsittelyaikojen yleisesti pidentyneen myös vuoden 2019 lopussa, ja että useissa asiaryhmissä yli 12 kuukautta käsiteltävien asioiden määrät lisääntyivät jo ennen pandemiaa. Tämä kehityssuunta liitetään tulossopimuksessa pitkään jatkuneeseen tuomioistuinten niukkaan resurssitilanteeseen (Oikeusministeriö, 2021). Käsittelyaikojen kasvun arvioidaan tästä syystä jatkuvan ainakin osassa tuomioistuimista myös riippumatta koronapandemian aiheuttamasta jutturuuhkasta (emt., s. 11).

Oikeudenkäytön kehitystyöryhmän arviomuistiossa (Huovinen & Alanaatu, 2022) todetaan, että koronapandemia tarkoitti tuomioistuimille pakotettua digiloikkaa, kun etäyhteyksien käyttö oikeuden istunnoissa lisääntyi merkittävästi. Videoneuvottelulaitteiden käytön lisääntyminen tuomioistuimissa voidaan todeta tuomioistuinviraston tilinpäätöksestä (Tuomioistuinvirasto 2023). Vuonna 2022 videoneuvottelulaitteiden käyttö oli kahta aiempaa vuotta vähäisempää akuutin pandemiavaiheen laannuttua (emt., s. 13–14). Oikeudenkäytön kehitystyöryhmän mukaan lainsäädäntömme on jäänyt monin paikoin jälkeen digitalisaation kehityksestä, sillä voimassa olevat säännökset eivät ole kaikilta osin ”tekniikkaneutraaleja”, mikä aiheuttaa jatkuvia käytännön ongelmia tuomioistuintyössä (Huovinen & Alanaatu, 2022, s. 79). On myös epäselvää, missä määrin digitalisaation mahdollisuudet ovat hyödynnettävissä juuri lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten käsittelyssä, jotta entisestään pitkittyneisiin käsittelyaikoihin pystyttäisiin vaikuttamaan.

6 Yhteenveto

Tämän seurantaraportin keskeisenä tavoitteena on ollut arvioida, miten lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rikosprosessien kestot ovat kehittyneet verrattuna aiempiin aihetta käsitellessiin julkaisuihin (Fagerlund & Toivonen, 2021; Ruuskanen & Sarimo, 2018). Raportissa on tarkasteltu oikeusministeriön tuottamien tilastotietojen avulla lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista vuosittain annettujen käräjäoikeuksien ratkaisujen lukumääriä sekä rikosprosessien kestoa alueittain ja vaiheittain vuoteen 2022 asti. Lisäksi raporttiin on koottu eri lähteistä tiivistetysti tietoa koronapandemian mahdollisista vaikutuksista lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten ilmituloon ja rikosprosessien keston.

Keskeisin selvityksestä esiin nouseva havainto on, että jo entuudestaan pitkät käsittelyajat lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa ovat pidentyneet entisestään viime vuosina. Myös käsitellyt tapausmäärät ovat lähteneet vuoden 2020 pudotuksen jälkeen uudelleen kasvuun. Tässä raportissa tarkastelluista rikosnimikkeistä tapausmäärien kasvua havaitaan sekä vakavimmissa lapsiin kohdistuneissa seksuaalirikoksissa että pääosin aikuisiin kohdistuneissa raiskausrikoksissa ja muissa seksuaalirikoksissa. Vertailun vuoksi selvityksessä tarkasteltujen perusmuotoisten ja törkeiden pahoinpitelyjen ratkaisujen määrät käräjäoikeudessa ovat sen sijaan vähentyneet. Vuonna 2022 pahoinpitelyjä ja törkeitä pahoinpitelyjä ratkaistiin lähes 2000 vähemmän kuin vuonna 2014.

Rikosprosessit ovat tässä selvityksessä tarkastelujen rikosnimikkeiden osalta pidentyneet lähes systemaattisesti kaikissa vaiheissa eli sekä esitutkinnassa, syyteharkinnassa että käräjäoikeuden käsittelyssä verrattaessa keskenään ajanjaksoja 2014–2017 ja 2019–2022. Eniten pidentyivät pääsääntöisesti esitutkinta-ajat, keskimäärin noin kahdella kuukaudella. Syyteharkinnan osuus rikosprosessissa piteni tarkastelluissa rikosnimikkeissä keskimäärin hieman yli kuukaudella ja käräjäoikeuden käsittelyt puolitoista kuukautta. Vertailluista rikosnimikkeistä lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön esitutkinnot pidentyivät eniten, noin kaksi ja puoli kuukautta.

Vuosittain vertailtuna kaikkein pisimmät rikosprosessien kokonaiskestot koko tarkasteluajanjaksolla vuodesta 2014 lähtien olivat vuonna 2022 lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yrityksissä ja vuonna 2020 raiskauksen yrityksissä, molemmissa yli 40 kuukautta. On tärkeää huomata, että lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yrityksiä on vuosittain käräjäoikeuksissa ratkaistu alle 10 ja raiskauksen yrityksiäkin muutamia kymmeniä. Näin ollen mahdollisten yksittäisten hyvin pitkiksi venyneiden rikosprosessien kokonaiskestojen vaikutus käsittelyaikojen keskiarvoihin on suuri. Lisäksi näytön saaminen yrityksiksi jääneistä teoista on luultavasti erityisen hankalaa. On mahdollista, että erityisen pitkä esitutkinta-aika voi kertoa myös siitä, että näyttöä on todella sinnikkäästi pyritty hakemaan, jolloin se indikoi erityisen perusteellista esitutkintaa.

Myös muissa lapsiin kohdistuvissa rikosepäilyissä esitutkinnan pidentyminen yksittäisissä tapauksissa voi viitata siihen, että esitutkintaa tehdään aikaisempaa laajemmin. Vuosina 2014–2016 Suomessa kehitettiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimana Lasta-seula-malli, jonka taustalla oli pohjoismainen Lastentalo- eli Barnahus-malli (Fadjukoff, Hautamäki, Hakala & Ellonen 2023). Kyseessä on viranomaisyhteistyömalli, jonka tavoitteena on varmistaa viranomaisten keskinäinen tiedonvaihto ja monialainen yhteistyö epäiltäessä lapseen kohdistunutta pahoinpitely- tai seksuaalirikosta. Lasta-seula-mallin toimivuutta selvittäneessä tutkimuksessa havaittiin, että mikäli epäselvät tapaukset viedään moniammatilliseen Lasta-käsittelyyn, kyseisten tapausten tutkinta-aika voi jopa pidentyä. Lasta-mallin myötä lapsen tilanne kyetään kuitenkin ottamaan kokonaisvaltaisemmin huomioon, mikä voidaan nähdä lapsen edun mukaisena. Poliisilaitostasolla Lasta-mallin käyttö voi kuitenkin lyhentää

tutkinta-aikoja resurssien kohdentuessa tarkoituksenmukaisesti. (Fadjukoff ym., 2023.) Käsillä olevassa raportissa poliisilaitoskohtaiset erot esitutkinta-ajoissa eivät tule esiin, koska lähtökohtana ovat olleet oikeusministeriön tilastotiedot käräjäoikeuksien ratkaisuksista. Lisäksi alueellinen tarkastelu tehtiin tässä raportissa vakavimpien tapausten pienen vuosittaisen lukumäärän vuoksi hovioikeuspiireittäin, eikä hovioikeuspiirien aluejako ole yhteneväinen poliisilaitosten kanssa. Moniammatillisen toimintamallin hyödyntäminen esitutkinnassa ei kuitenkaan yksinomaan selitä pidentyneitä tutkinta-aikoja, sillä Lasta-seula-malliin vietään vain osa tapauksista. Lasta-seula-mallin käyttö ei myöskään voi selittää muiden vaiheiden keston pidentymistä.

Alueellisia eroja käsittelyajoissa on tässä raportissa tarkasteltu hovioikeuspiireittäin. Käsittelyajat ovat pidentyneet kaikissa hovioikeuspiireissä, joskin alueelliset erot prosessien keskimääräisessä kestossa ovat edelleen huomattavia. Lapsen seksuaalisten hyväksikäyttäjien ja törkeiden lapsen seksuaalisten hyväksikäyttäjien käsittelyaikojen kehityksestä poikkeuksena erottui Rovaniemen hovioikeuspiiri, jossa keskimääräinen esitutkintaan kuuluva aika lyhentyi lähes puolitoista kuukautta vuosina 2019–2022 verrattuna aiempaan tarkasteluajanjaksoon eli vuosiin 2014–2017. On kuitenkin huomattava, että Rovaniemen hovioikeuspiirissä keskimääräiset esitutkinnan kestot olivat edellisen tarkasteluajanjakson aikana kaikkein pisimpiä, yli 14 kuukautta, joten prosessin nopeutuminen kyseisessä hovioikeuspiirissä tarkoittaa käytännössä käsittelyaikojen keskiarvojen yhtenäistymistä suhteessa muihin alueisiin.

Koronapandemian alkamisvuosi 2020 erottuu tilastoista siten, että useiden rikosnimikkeiden ratkaisumäärät olivat tuolloin koko tarkasteluajanjakson pienimpiä. Koronapandemian vuoksi keskeytettyjen ja kasautuneiden rikosasioiden käsittelyn sumaa puretaankin käräjäoikeuksissa mahdollisesti edelleen, mikä voi näkyä pidentyneissä käsittelyajoissa. Pandemia ei kuitenkaan yksinomaan selitä pidentyneitä käsittelyaikoja. Rikosprosessien kokonaiskestot vakavimmissa lapsiin kohdistuneissa seksuaalirikoksissa ovat pidentyneet lähes tasaisesti ainakin tarkasteluajanjakson alusta eli vuodesta 2014 lähtien. On mahdollista, että koronapandemian laannuttua viranomaisten tietoon on tullut viiveellä myös entistä enemmän aiempina vuosina tapahtuneita rikoksia. Viiveen teon ja rikosilmoituksen tekemisen välillä on havaittu olevan yhteydessä lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten käsittelyn kestoon sekä lainvoimaisten tuomioiden että asiantuntijahaastattelujen perusteella (Fagerlund & Toivonen, 2021).

Rikosprosessien pitkittymisen on arveltu osaltaan kytkeytyvän myös lainsäädännön ja käsiteltävien tapausten monimutkaisuuteen (esim. Oikeusministeriö 2021; Tuomioistuinvirasto 2023). Lisäksi ongelmia voi aiheuttaa voimakkaasti lisääntynyt verkkorikollisuus, sillä erityisesti lapsiin netin ja älypuhelinsovellusten kautta kohdistuvat seksuaalirikokset ovat myös kansainvälistä rikollisuutta, joka ei noudata poliisilaitospiirien ja valtioiden rajoja. Näihin rikoksiin liittyy tyypillisesti huomattavan paljon esitutkinnassa läpi käytävää materiaalia ja toisinaan myös kansainvälisiä oikeusapupyynnöitä, joiden käsittelyä ei Suomesta käsin ole mahdollista nopeuttaa. (Fagerlund & Toivonen, 2021.)

Koska käsillä olevan seurantaraportin perusteella rikosprosessien kesto lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa ei ole lyhentynyt vaan pikemminkin pidentynyt entisestään, on aiheellista kysyä, ovatko aiemman tutkimusraportin (Fagerlund & Toivonen, 2021) ratkaisuehdotukset johtaneet toimenpiteisiin. Käsittelyaikoja on pyritty lyhentämään normittamalla eri vaiheiden kestoja, turvaamatta kuitenkaan säätelyn noudattamisen edellytyksiä. Pitkittyneet käsittelyajat antavat viitteitä siitä, että jo valmiiksi tiukkojen resurssien kiristäminen entisestään ei tuota haluttua lopputulosta, päinvastoin. Pakottavien määräaikojen säätäminen ilman riittävää lisäresursointia heikentää viranomaisten omien arvioiden perusteella vaativia lapsiin kohdistuneita rikoksia käsittelevien viranomaisten työssäjaksamista. Työssäjaksamisen heikentyminen voi entisestään lisätä henkilöstön vaihtuvuutta, minkä puolestaan on nähty olevan yhteydessä käsittelyaikojen pitkittymiseen. (Emt.)

Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin sopimuksiin sekä kansalliseen lainsäädäntöön, jonka mukaan lapsiin kohdistuvat asiat tulee rikosprosessissa käsitellä aina kiireellisenä. Jatkuva käsittelyaikojen pidentyminen on siten merkittävä ongelma lapsen edun toteutumisen kannalta. Tilanteen pahentuessa vuosi toisensa jälkeen tulee erityistä huomiota kiinnittää myös rikosprosessin eri vaiheissa työskenteleviin ammattilaisiin. Resurssi- ja aikapulan aiheuttama jatkuva riittämättömyyden tunne johtaa ennen pitkään työn mielekkyyden kyseenalaistamiseen ja haluun vaihtaa alaa (Saari, Ellonen & Vuorensyrjä, 2020). On kestävätilanne kouluttaa erityisesti lapsiin kohdistuvien rikosten tutkintaan erikoistuneita poliiseja, jotka jaksavat työssään vain hetken, puhumattakaan tilanteesta, ettei tehtäviin enää saada lainkaan motivoituneita ammattilaisia. Niukkuuden jakamisessa on viime kädessä aina kyse arvovalinnoista. Nuo arvovalinnat on tehty, kun Suomi on sitoutunut sekä kansallisesti että kansainvälisesti pyrkimyksiin lyhentää lapsiin kohdistuvien rikosten käsittelyaikaa. Tarvitaan toimia näiden sitoumusten noudattamiseksi käytännössä.

Lähteet

Committee on the Rights of the Child (2023). Concluding observations on the combined fifth and sixth reports of Finland. CRC/C/FIN/CO/5-6. UN. Committee on the Rights of the Child (93rd sess.: 2023: Geneva). Saatavilla: <https://digitallibrary.un.org/record/4027409>

Danielsson, P. (toim.) (2020). Rikollisuustilanne 2019: Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 42/2020. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/320755>

Danielsson, P., Fagerlund, M., & Malin, T. (2020). Seksuaalirikokset. Teoksessa: P. Danielsson (toim.), Rikollisuustilanne 2019: Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 42/2020. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, 67–91.

Fagerlund, M. & Toivonen, V-M. (2021). Rikosprosessin kesto lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:3. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-013-4>

Helsingin Sanomat 31.8.2020. Koronavirus ruuhkautti oikeusistuimet, juttusuman purkamiseen voi mennä jopa kolme vuotta. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006618472.html>

Huovinen, J. & Alanaatu, T. (2022). Oikeudenkäytön kehitystyöryhmän arviomuistio. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2022:39. Helsinki: Oikeusministeriö. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-538-8>

Kaakinen, M. & Näsi, M. (2021). Rikollisuus ja poliisin hälytystehtävät vuoden 2020 koronapandemian aikana. Teoksessa: I. Koltola (toim.). Rikollisuustilanne 2020: rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 49/2021. Helsinki: Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, 199–212.

Koltola, I. (toim.) (2021). Rikollisuustilanne 2020: rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 49/2021. Helsinki: Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/337259>

Lammi-Taskula, J., Lindberg P., Närvi, J., Kauppinen, T., Gissler, M., Hakulinen, T., Hauhio, N., Helenius, J., Hietanen-Peltola, M., Jahnuainen, J., Eriksson, P., Utriainen, S., Weckroth, N., Saariluoma, L., Kiviruusu, O. & Aalto-Setälä, T. (2022). Lapset, nuoret ja perheet. Teoksessa: L. Kestilä, S. Kapiainen, M. Mesiäislehto & P. Rissanen: Covid-19-pandemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen. Asiantuntija-arvio, kevät 2022. Raportti 4 / 2022. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos, 150–168. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-865-1>

Malin, T. & Fagerlund, M. (2021). Seksuaalirikokset. Teoksessa I. Koltola (toim.). Rikollisuustilanne 2020: rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 49/2021. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, 67–94.

Näsi, M. & Koltola I. (2021). Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteina 2020. Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Katsauksia 48/2021. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Oikeusministeriö (2021). Oikeusministeriön ja tuomioistuinlaitoksen tulossopimus 2022–2025. VN/14716/2021. Helsinki: Oikeusministeriö. Saatavilla: <https://oikeusministerio.fi/suunnittelun-asiakirjat>

Ruuskanen, E. & Sarimo, M. (2018). Uhri rikosprosessissa. Ehdotus hyvistä menettelytavoista uhrien tarpeiden huomioon ottamiseksi. Mietintöjä ja lausuntoja 44/2018. Helsinki: Oikeusministeriö.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-721-2>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2021). Kouluterveyskysely. Lasten ja nuorten terveys ja hyvinvointi: väkivalta, syrjintä ja häirintä. Saatavilla:
https://public.tableau.com/shared/SJT2C5DN2?:display_count=n&:origin=viz_share_link

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019). Kouluterveyskysely. Lasten ja nuorten terveys ja hyvinvointi: väkivalta, syrjintä ja häirintä. Saatavilla:
https://public.tableau.com/shared/SJT2C5DN2?:display_count=n&:origin=viz_share_link

Tilastokeskus (2020). Rikos- ja pakkokeinotilasto. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/til/rpk/>.